

ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ДІЛОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

На сьогодні перед освітянами України стоїть досить важливе та актуальне запитання: чи зможе дитина ефективно застосувати здобуті знання, чи здатний цей обсяг знань забезпечити їй життєву компетентність у майбутньому? На уроках та в позаурочний час педагоги намагаються давати такі знання, які б допомагали учню впевнено прямувати життєвим шляхом, орієнтуватися у будь-яких життєвих обставинах, бути конкурентоспроможним на ринку праці.

Звичайно, школа може успішно виконувати свої функції щодо виховання підростаючого покоління тільки в тісному взаємозв'язку із сім'єю. Лише спільними цілеспрямованими зусиллями педагогів і батьків вдається плідно впливати на розвиток особистості дитини, розв'язувати виховні завдання. Знання батьками мети, завдань, змісту виховання, володіння методами виховної роботи, врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, ознайомлення з діяльністю школи, де вчиться син чи донька, знайомство з позитивним досвідом виховання в інших сім'ях – все це допомагає їм як в усвідомленні свого громадянського обов'язку вихователів, так і у формуванні особистості власної дитини. В нових соціально-економічних умовах важливо поєднувати елементи наукової та родинної педагогіки, що найкраще забезпечує підвищення педагогічної культури сім'ї.

В організації підвищення педагогічної культури батьків важливу роль відіграють навчальні заклади. Сьогодні в основу роботи загальноосвітнього навчального закладу має бути покладена система педагогізації батьків з різноманітними сучасними формами роботи.

У державній національній програмі “*Освіта. Україна XXI століття*” серед пріоритетних напрямів реформування освіти відзначено, що в основу національного виховання мають бути покладені такі чинники: принцип єдності сім'ї і школи, наступності і спадкоємності поколінь; організація родинного виховання та освіти як важливої ланки виховного процесу; забезпечення діяльності педагогічного всеобучу батьків. Зрозуміло, що справжнє родинне виховання прийде з належним оволодінням батьками сучасними педагогічними знаннями й уміннями застосовувати їх на практиці.

Мета статті – розкрити значення підвищення педагогічної освіти й культури батьків у вихованні сучасної молоді, підготовки майбутнього конкурентоспроможного спеціаліста на ринку праці.

Метою освіти є всебічний розвиток дитини як особистості й найвищої цінності держави, розвиток її талановитості, інтелектуальних і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого вибору, примноження на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня, забезпечення господарства висококваліфікованими спеціалістами.

Традиційна школа відірвана від життя. В ній учень не живе, він готується жити. В усіх інших випадках він виконує навчальний план; здобуває сис-

тему знань, умінь та навичок; формується як всебічно гармонійно розвинена особистість; заповнює навчання власним смыслом. На жаль, значна частина учнів іде до школи без радості й інтересу, їх веде туди необхідність, звичка, страх перед незадоволенням батьків. І лише частина учнів іде до школи за знаннями, формує на їх основі свої погляди та переконання, намагається жити в школі й жити школою. Як знайти засіб, щоб усі учні йшли до школи з радістю та інтересом. Для цього потрібно, щоб школа зробила великий крок назустріч життю; не “формувала” й “передавала”, а стала життєвим простором учня, в якому він міг би не лише отримати знання, а розкрити, розвинути та реалізувати себе, свої задатки, позитивні якості. Школа повинна не готувати до життя, а створювати простір життя учня, вчити жити [3, с. 17]. Безумовно, велику роль у цьому процесі відіграють батьки.

Досягнення цієї мети передбачає інтеграцію виховних сил школи, сім'ї, громадськості, що, у свою чергу, зумовлює необхідність вивчення рівня педагогічної культури батьків і сімейно-побутових умов учнів, пропаганди кращого досвіду сімейного виховання, залучення батьків до організації позанавчальної виховної роботи.

Сім'я, з одного боку, є тією системою, що справляє в середньому дуже сильний вплив на становлення молоді. І не тільки у формі прямих впливів-вимог батьків або осіб, що їх замінюють, але і як реальний фактор, побічно, але закономірно визначаючи ідеали, устремління, ціннісні орієнтації дітей. З іншого боку, родина є досить автономним соціальним інститутом, важко керованим, зокрема, з позицій школи, педагогіки.

Загальноосвітній навчальний заклад є центром виховної роботи не лише з учнями, а й з батьками. І від того, як організована ця робота, значною мірою залежить успіх навчання й виховання підростаючого покоління, формування його життєвої позиції.

Свою роботу з батьками щодо становлення ділової особистості старшокласника, формування його ділових якостей будуємо на основі:

- *педагогічної освіти* – проведення бесід, лекцій, практичних занять тощо з проблем сучасного виховання, розвитку індивідуальності старшокласника;

- *педагогічної діагностики* – анкетування батьків з проблеми формування ділових якостей;

- *педагогічної профілактики й корекції* – дослідження оцінки батьками ділових якостей своїх дітей та її корекції (тобто подолання суб'єктивності в їх оцінюванні);

- *педагогічного та психологічного консультування* – з проблеми формування ділових якостей старшокласника.

Вважаємо, що ефект впливу батьків на дітей багато в чому залежить від того, наскільки в них розвинена потреба у вихованні дітей, наскільки вони володіють відповідними психологічними й педагогічними знаннями, наскільки тісно вони співпрацюють з навчальним закладом.

З цією метою в освітній процес загальноосвітніх навчальних закладів м. Донецька (багатопрофільна гімназія № 150, ліцей № 125, загальноосвітня школа № 149) введено програму підвищення педагогічної культури батьків

“Сімейне виховання: становлення життєвого простору особистості”, яка допомагає батькам оволодіти мінімумом педагогічних знань для успішного виховання дітей у сім’ї, підготовки дітей до самостійного та творчого вирішення практичних, життєвих, професійних завдань.

Актуальність цієї програми впливає з її спрямованості на виховання особистості, здатної до соціально значущої діяльності, особистої відповідальності за свої вчинки, творчого сприйняття світу, яка прагне досягати найкращих результатів у житті. В умовах сучасного соціуму замовниками на виховання конкурентоспроможної особистості виступають різні соціальні структури: держава, суспільство, сім’я, школа, бізнес, інші соціальні інститути і, що дуже важливо, сама людина. Ким стане людина – багато в чому визначається тим, наскільки правильне сімейне виховання вона одержала в дитинстві. Із сім’ї протоптується стежка до школи, і вже тоді – на життєву дорогу ведуть дітей два розуми, два досвіди, здобуті в сім’ї та школі.

Метою програми є надання допомоги батькам у становленні життєвого простору учнів через систему педагогічного навчання тощо. Мета роботи зумовлює вирішення таких завдань: формувати у свідомості батьків розуміння важливості ролі сім’ї житті суспільства, вихованні нового покоління; ефективно допомагати педагогам і батькам в оволодінні методами та формами сімейного виховання; допомагати отримувати педагогічні знання як молодим сім’ям, так і більш зрілим, поглиблювати їх за допомогою різних видів роботи (співробітництво вчителів і батьків, проектна діяльність тощо); стимулювати науково-пізнавальну допитливість і педагогічну творчість батьків; сприяти формуванню гуманних відносин між членами родини, розуміння пріоритету виховання дітей у сім’ї.

Слід відзначити, що програма спрямована на вироблення в батьків педагогічних умінь і навичок виховання дітей у сім’ї, доброзичливого й оптимістичного спілкування з дітьми, підготовки до професійного самовизначення дітей, умінь створювати проекти, організацію всього способу життя сім’ї, який позитивно впливає на виховання дитини, розвиток їхніх творчих здібностей, формування громадянських почуттів і життєвої позиції.

У пояснювальній записці автор розкриває актуальність, мету, завдання, очікувані результати. Для реалізації окреслених завдань курсу використовуються різні форми й методи організації навчальних занять, такі як: лекції, семінар, психологічні тести, практичні вправи, дискусії, круглі столи, рольова гра, конференція тощо.

Розділи програми “Сімейне виховання: становлення життєвого простору особистості”:

4. Дитина: процес її розвитку та умови виховання.
5. Педагогіка співробітництва педагогів і батьків – важлива умова виховання дитини.
6. Основи вибору професії.
7. Навчаємо і виховуємо (див. табл.)

Зміст програми за темами

№	Теми і зміст матеріалу	Спрямова- ність занять
Вступ		1
1.	Основні завдання і зміст сімейного виховання дітей у сучасних умовах. Мета, завдання і зміст сімейного виховання підростаючих поколінь. Основні умови виховання дітей у сім'ї. Єдність вимог батька і матері. Дискусія “Чи мають актуальність виховні традиції в сім'ї?”	лекційне заняття
Розділ 1. Дитина: процес її розвитку та умови виховання		3
2.	Вікові та індивідуальні особливості розвитку дитини, їх урахування в сімейному вихованні. Поняття про психічний розвиток. Характерні закони й умови, рушійні сили психічного розвитку. Роль батьків у психічному розвитку дитини. Періодизація психічного розвитку. Гра, навчання, праця, спілкування в житті людини. Тактовність батьків у спілкуванні з дітьми. Складання пам'ятки для батьків у спілкуванні з дітьми	лекційне заняття
3.	Вікові особливості розвитку дитини раннього віку. Юнацький вік – завершальний етап фізичного розвитку організму. Особливості психічного розвитку. Особливості спілкування з однолітками, батьками, старшими. Юнацька дружба та її роль у формуванні особистості юнаків і дівчат. Підготовка юнаків і дівчат до сімейного життя. Розвиток самосвідомості, визнання власного “Я”, самовизначення, самоствердження себе як особистості. Допомога батьків у визначенні життєвих орієнтацій, майбутньої сфери діяльності. Складання характеристики сучасного старшокласника	лекційне заняття
4.	Особливості виховання старшокласників у родині. Обговорення з батьками ряду педагогічних завдань з питань юнацької дружби та ставлення до неї батьків, вибору професії, підготовки юнаків і дівчат до сімейного життя, організація навчальної діяльності в сім'ї тощо	практичне заняття (батьківський педагогічний ринг)
Розділ 2. Педагогіка співробітництва педагогів і батьків – важлива умова виховання дитини		5
5.	Педагогічна майстерність батьків – запорука успішної співпраці зі школою. Педагогічна майстерність батьків. Структура педагогічної майстерності. Спрямованість. Спеціальні знання. Педагогічні здібності. Педагогічна техніка Виконання практичних вправ на оволодіння елементами педагогічної майстерності	практичне заняття (семінар)
6.	Чи треба слідувати порадам педагогів? Учасники диспуту обговорюють негативні та позитивні сторони педагогічних порад	практичне заняття (диспут)

№	Теми і зміст матеріалу	Спрямова- ність занять
7.	Формування правової культури батьків – один із вагомих напрямів взаємодії школи і сім'ї. Знайомство з учасниками “круглого столу”: працівниками прокуратури, інспекції у справах неповнолітніх. Кожен учасник представляє свою “візитну картку”, говорить про актуальність проблеми. Пропонуються питання для обговорення	практичне заняття (круглий стіл)
8.	Труднощі і помилки у вихованні дітей. Причини та шляхи запобігання їм Психолого-педагогічний аналіз типових помилок виховання, що виникають унаслідок педагогічної неосвіченості батьків, недостатнього рівня їхньої педагогічної культури, невідповідності до виконання батьківських обов'язків. Шляхи запобігання та подолання помилок у сімейному вихованні. Неприятливий сімейний мікроклімат, конфліктні ситуації в сім'ї, різні види сімейного неблагополуччя та їх вплив на виникнення труднощів сімейного виховання, важковиховуваності, педагогічної занедбаності. Тест “Дітей виховують батьки. А батьків?” (з книги Л. Юзефик, Н. Купиної “Організація роботи з батьками”)	лекційне заняття
9.	Роль школи й сім'ї в ранній профілактиці вживання адиктивних речовин. Учасники зібрання обговорюють такі питання: причини виникнення алкоголізму, наркоманії, токсикоманії в юнацькому віці, їх негативний вплив на організм; алкоголізм і правопорушення; роль сім'ї в профілактиці алкоголізму, наркоманії, токсикоманії	практичне заняття (вечір запитань і відповідей)
Розділ 3. Основи вибору професії		4
10.	Сім'я у професійному самовизначенні учня-старшокласника. Життєве самовизначення юнаків і дівчат. Професійне самовизначення: предметна галузь, засоби, очікувані результати активності. Професійне самовизначення старшокласника з позиції батьків. Бесіда-обговорення “Професія моєї дитини”. Міні-твір “Чого я хочу в професійному житті своєї дитини?”	лекційне заняття
11.	Життєвий проект особистості в соціальному просторі. Життєвий проект особистості в соціальному просторі. Системна характеристика життєвого проекту. Практична вправа “Мої життєві цілі” (вправа за А. Адлером)	лекційне заняття
12.	Місце й роль соціальної служби у виборі професії старшокласником. Знайомство учасників “круглого столу”. Виступи гостей-представників соціальної служби. Пропонуються питання для обговорення	практичне заняття (круглий стіл)
13.	Підготовка конкурентоспроможної ділової особистості – соціальне замовлення суспільства. Характеристика сучасної ділової людини. Формування ділової особистості старшокласника у вітчизняній і зарубіжній практиці школи. Сфера діяльності конкурентоспроможної ділової особистості. Дискусія “Які якості для ділової людини найбільш важливі?”	лекційне заняття

№ з/п	Теми і зміст матеріалу	Спрямова-ність занять
Розділ 4. Навчаємо та виховуємо		4
14.	Проектна діяльність як важливий аспект компетентної освіти школярів. Виникнення й розвиток проектної діяльності. Понятійний апарат проектної діяльності. Класифікація проектів. Етапи реалізації проектної діяльності. Оцінювання проектної діяльності. Об'єкт оцінювання – компетенції. Бесіда-обговорення “Моя роль у створенні та розвитку проекту моєї дитини”.	лекційне заняття
15.	Виховання творчості. Розподіл ролей, ознайомлення з умовами рольової гри. Кожен учасник знайомиться з аудиторією, називає себе, говорить кілька слів про себе тощо. Розкриття основних складових успішного виховання творчої ділової особистості дитини. Питання аудиторії до “гостей” студії	практичне заняття (рольова гра)
16.	Людське в людині. Розкриття змісту питання про якості ділової людини. Виступ батьків, обмін досвідом з родинного виховання. Запитання від учасників засідання.	практичне заняття (аукціон педагогічних ідей)
17.	Можливості самовиховання – праця душі. Знайомство з гостями. Кожен учасник називає себе, говорить кілька слів про актуальність проблеми. Пропонуються запитання для обговорення щодо можливостей самовиховання. Проводиться рефлексія. Кожен учасник відповідає на запитання про свій емоційний стан під час роботи “круглого стола”, ставлення до того, що відбувається.	практичне заняття (круглий стіл)
Підведення підсумків		1
18.	Роль сім'ї та школи в підготовці майбутнього компетентного спеціаліста. Учасники конференції (науковці, педагоги, батьки) висвітлюють окремі питання з визначеної проблеми. Підбиваються підсумки роботи школи щодо педагогічної культури батьків	практичне заняття (конференція)
Усього:		18

На нашу думку, зміст програми, обрані форми та методи організації занять сприятимуть науково-пізнавальній допитливості, педагогічній творчості батьків, формуванню в них власного світогляду щодо психології становлення сучасної молоді.

Запропонована програма “Сімейне виховання: становлення життєвого простору особистості” – науково та методично підготовлена спроба допомогти батькам стати не просто освіченими, а й отримувати психологічне задоволення від виховання дитини.

Програма й навчально-тематичний план “Сімейне виховання: становлення життєвого простору особистості” призначені для використання в закладах освіти та покликані надати допомогу керівникам шкіл, учителям, класним керівникам, шкільним психологам тощо в організації педагогічної освіти батьків.

Висновки. Отже, становлення життєвого простору особистості, формування ділової творчої особистості учня, його підготовка до проектної діяльності, визначає не тільки спонукання старшокласника до активності і спрямованості, а й зацікавленість педагогів і батьків у вивченні дитини, розкритті та розвитку в неї кращих особистісних, творчих, ділових якостей і властивостей. В основі такої взаємодії лежать принципи взаємної довіри й поваги, взаємної підтримки та допомоги, терпіння й терпимості один щодо одного. Це допоможе вчителям і батькам об'єднати свої зусилля для створення умов для формування ділової конкурентоспроможної особистості учня.

Література

1. Державна національна програма “Освіта” // Україна ХХІ ст. – К., 1994. – 61 с.
2. Єрмаков І. Життєвий проект особистості: від теорії до практики : практико-орієнтований посібник / І. Єрмаков, Д. Пузіков. – К. : Освіта України, 2007. – 212 с.
3. Єрмаков І. Проектне бачення компетентісно спрямованої 12-річної середньої школи / І. Єрмаков, Д. Пузіков. – Запоріжжя, 2005. – 112 с.
4. Сім'я і діти : програма родинно-національного виховання та навчально-тематичний план педагогічної освіти батьків / за заг. ред. В. Постового. – К. : ІЗМН, 1997. – 56 с.
5. Юзефик Л. Організація роботи з батьками / Л. Юзефик, Н. Купина. – Тернопіль : Астон, 2002. – 168 с.

МАРЧУК І.П.

СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО СОЦІОЛОГА: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Вивчення наукової літератури з професійної підготовки майбутнього соціолога переконливо засвідчило, що історія становлення й розвитку професійної підготовки майбутнього соціолога як у Росії та Україні, так і в зарубіжних країнах тісно пов'язана з діяльністю класичних університетів, оскільки саме в них відбувалося зародження й розвиток соціологічних ідей, становлення й затвердження соціології як самостійної науки про суспільство, а також викладання її основ як окремої навчальної дисципліни. Як зазначають В. Добреньков, Г. Зборовський і В. Нечаєв [2], М. Захарченко та О. Погорелий [4], первинне спонтанне, а надалі систематичне вивчення соціології здійснювали кафедри провідних університетів, наукові спільноти й кола однодумців, оскільки зародження вітчизняної соціології було пов'язано з обговоренням шляхів розвитку Росії й України, із питанням про те, як наша країна піде уторованими шляхами західних країн і одночасно збереже свою самобутність та своєрідність. Наукові дебати, аналіз зарубіжного й вітчизняного досвіду, захоплення інтелігенції позитивізмом і марксизмом набули поширення в другій половині ХІХ ст., насамперед, в університетському середовищі. Результатом цих дискусій, підкреслюють автори, стало формування концепції соціологічної освіти, яка була відображена в працях відомих російських і українських учених.

Мета статті – проаналізувати та систематизувати вітчизняний та зарубіжний досвід професійної підготовки майбутнього соціолога.